

José Antonio Primo de Rivera

Autor: Kerry Bolton

*For one (whose Absence fills the land entire
With one mad love to emulate his fire)
At the same moment, to the firing squad
Spurning his body, launched his soul to God
Whose epic line (no flourish of the pen)
Was life and rapture, and whose words were
men
Rolls flailing onwards to the rising sun:
For in young Primo's grave his slayers stowed
One fire-brand safe, a whole mine to explode
And seldom such a triumph (since the Cross)
Has glorified such a single human loss:
Whose phoenix blood in generous libation
With fiery zest rejuvenates the nation*

— Roy Campbell, *Flowering Rifle* 1]

José Antonio Primo de Rivera se narodil 24. dubna 1903 v Madridu jako nejstarší ze šesti dětí generála **Miguela Primo de Rivery** a Casildy Sáenz de Heredia. Matka mu zemřela, už když mu bylo pět let. Generál Miguel Primo de Rivera sloužil během své vojenské kariéry plně stěhování mimo jiné v koloniálních válkách na Kubě, Filipínách a v Maroku.

V atmosféře stupňujících se násilností – při nichž byl mj. roku 1923 zavražděn zaragozský arcibiskup, kardinál (**Juan Soldevilla y Romero** – pozn. DP) – se generál de Rivera se souhlasem krále **Alfonse XIII.** chopil úplné politické kontroly nad zemí, když se jmenoval prezidentem rady ministrů. Generál chtěl vytvořit korporativní stát v reakci na prohlubující se stranické a třídní frakcionářství a zformovat celonárodní hnutí *Unión Patriótica Española* (UPE) jako vyjádření organického státu. Započaly velké veřejné pracovní projekty: stavěly se cesty, přístavy nebo zavlažovací systémy. 28. ledna 1930 však generál de Rivera, jehož zdraví se prudce zhoršovalo a k tomu musel čelit stále zatvrzelejšímu odporu odborů, studentů i části armády, složil do rukou panovníka svou rezignaci a odešel dožít do pařížského exilu. Každý podobně smělý pokus, jako byl ten jeho, se nemohl vyhnout rozhodnému odporu socialistů a svobodných zednářů. Dnes se zdá velmi pravděpodobné, že opozice v řadách armády byla rozněcována infiltrací zednářských elementů.

Následujícího roku odešel do exilu i král Alfonso a byla vyhlášena **druhá španělská republika**, jejímž prvním premiérem se stal Manuel Azaña Díaz – svobodný zednář, stejně jako 17 ministrů vlády, pět státních radů, 15 generálních ředitelů, 183 ze 470 poslanců, pět

velvyslanců, devět divizních generálů a 12 generálů brigádních. Mezi vlivně zednáře patřili mj. Alejandro Lerroux y García, ministr zahraničí; Diego Martinez Barrio, ministr války; Jose Giral, ministr námořnictva; Jose Salmeron, ministr veřejných prací; madridský primátor Pedro Rico Lopez a barcelonský primátor Jaime Ayguade. Někdejší velmistr lóže Grande Oriente Espanol, Demofilo de Buen, se stal vysokým poradcem. „V období druhé republiky se skutečně značná část členů španělského svobodného zednářstva dostala do vlivných mocenských pozic.“ 2]

Generál de Rivera však započal dílo, jehož se za podobných okolností znovu o více než deset let později chopil generál Francisco Franco. José Antonio původně vstoupil do politiky, aby bránil památku svého otce, který zemřel jen několik málo měsíců po odchodu do svého francouzského exilu v březnu 1930.

Jako student práv na Madridské univerzitě byl José Antonio roku 1919 zvolen do studentské rady. O tři roky později získal bakalářský titul a splnil svou povinnou vojenskou službu v hodnosti podporučíka. Po dalším studiu si otevřel vlastní advokátní praxi a vstoupil do madridské advokátní komory.

Zatímco jeho otec vládnul zemi, pustil se mladý José Antonio do studia filozofie. Nejvíce jej ovlivnil profesor metafyziky José Ortega y Gasset, který na Madridské univerzitě působil v letech 1910-1936 a jehož *Vzpoura davů* z roku 1930 patří k nejvlivnějším dílům antiliberálního myšlení.

V roce 1930, tedy v době odchodu svého otce do Paříže, vstoupil José Antonio do Národního monarchistického svazu, kde se ujal postu zástupce generálního tajemníka. Jeho myšlení se však stále více ubíralo revolučními stezkami, protože si uvědomoval nutnost sociální syntézy, jež by nabídla něco víc než dialektický materialismus, třídní válku a ateismus levice, a tak pokračovat v cestě k novému státu, nastoupené už jeho otcem. V roce 1932 se José Antonio podílel na neúspěšném povstání šéfa Civilní gardy Josého Sanjurja proti druhé republice. Na doživotí odsouzený Sanjurjo byl v roce 1934 po zvolení konzervativní vlády omilostněn a odešel do Portugalska, kde pomáhal napláňovat povstání proti republikánskému státu, do jehož čela se pak měl roku 1936 postavit Franco, ale zemřel při havárii letadla po cestě zpět do Španělska.

Po neúspěšném povstání roku 1932 se José Antonio začal blíže zajímat o fašismus a v roce 1933 už psal pro španělské periodikum *Fascio*. Téhož roku byl na kandidátce monarchistů zvolen poslancem za Cádiz. Stále ještě v roce 1933 se odehrála zásadní událost v dějinách španělského národního syndikalismu: založení *Movimiento Sindicalista Espanol* slavným letcem Ruizem de Aldou, 3] který měl zanedlouho stát po boku José Antonia při vzniku Falangy. Stejně jako José Antonio byl i Ruiz de Alda v roce 1936 uvězněn a zavražděn republikány.

Přestože tak José Antonio nebyl otcem falangismu ani španělského národního syndikalismu, stal se jeho charizmatickým vůdcem a tvůrcem doktríny. Hnutí se zrodilo v čase, kdy osm z jedenácti milionů španělských dělníků žilo v chudobě, a dvěma milionům rolníků nepatřila

půda, na níž hospodařili. Sotva fungující stát se stal nepokrytou oligarchií. Španělsko se navíc potácelo v permanentním chaosu generálních stávek a ozbrojených útoků. Velký podíl na tom měli anarchisté, kteří ovládali odbory. Kromě dělníků a rolníků nebyli spokojeni ani vlastenci, kteří se nechtěli smířit s úpadkem imperiálního lesku země, která po válce roku 1898 ztratila své po staletí vlastněné državy na Kubě, v Portoriku i na Filipínách. Z tohoto podhoubí vyrostla „**generace '98**“, spisovatelé usilující o nalezení španělské duše, kteří ve svém díle volali po mládí s touhou po činu.

K tomu se jako jeden z prvních odhodlal Ramiro Ledesma Ramos, zakladatel *La Conquista del Estado* („Dobytí státu“). Ten kolem sebe shromáždil nové síly: studenty poháněné odporem k buržoaznímu duchu a stranické politice, kteří volali po revoluci, jež by byla národní i sociální a vedená mládím. Ledesma podobně jako další evropští nacionalisté té doby tvrdil, že národ musí být ze své podstaty sociální a že uvnitř jednoho státu soupeřící třídy jsou jako rakovina, které ničí buňky i útroby organismu národa. Toto pojetí státu v ovzduší třídního boje vyvolaného buržoazním liberalismem a marxistickou i anarchistickou levicí je vlastně obrozením tradičního konceptu vyjádřeného však s novým mladistvým revolučním zápallem. „Organický stát“ čerpal inspiraci z katolické sociální doktríny, když stát přirovnával k církvi jako „tělu Krista“, tedy doslova funkčnímu společenskému organismu, jehož všechny buňky (třídy) by měly fungovat ve vzájemném souladu, se státem jako „mozkem“, jenž jejich činnost řídí. Evropské a latinskoamerické katolické národy tak nemusely hledat odpovědi u cizích a materialistických – tím méně protikřesťanských – ideologií, protože je snadno našly ve své vlastní tradici. 4] Korporativismus papeže Lva, který usiloval o vytvoření sociálního pouta mezi kapitálem a dělníky i obrodu cechů, nabízel také možnou společnou platformu pro ty části levice (anarchisté a syndikalistická levice), jež vystupovaly proti marxismu coby falešnému socialismu.

Tento národně revoluční duch se nezávisle na sobě spontánně projevoval po celé Evropě i v Americe – v reakci na podobné problémy sužující v té době svět, vyvolané morálním, duchovním, kulturním, společenským i hospodářským otřesem 1. světové války a dále prohloubené velkou hospodářskou krizí. Tato především mezi mladými a veterány populární hnutí hledala svou vlastní cestu a inspiraci, a tak vznikla například Železná garda v Rumunsku, 5] hungarismus v Maďarsku, rexismus v Belgii, národní korporativismus v Kanadě, Mosleyho fašismus v Británii, modré košile v Irsku a korporativistické státy v Itálii, Portugalsku, Brazílii a Rakousku. Dokonce i na odlehlém Novém Zélandu (Novozélandská legie) a v Austrálii (Nová garda) si prvky korporativismu našly cestu do nových energických národních hnutí. Všechny uvedené skupiny se ve své době těšily značné podpoře. 6]

Ve Španělsku, podobně jako v Itálii, kde se v podobných podmínkách zrodil fašismus, i Francii, byly v dělnickém hnutí přítomny výrazné syndikalistické tendence. Ty nejprve ve Francii, inspirovány dílem Georgese Sorela, a následně i Itálii reagovaly na krizi doktríny socialismu přijetím pronárodní orientace, která umožnila společný postup s národními a tradicionalistickými prvky. „Pravice“ zase v syndikalismu viděla prostředek k dosažení cíle národně integrovaného státu, kde by strany nahradily profesní stavy, což by usnadnilo dosažení jednoty frakcí namísto stranických střetů – jak doporučoval papež Lev. Syndikáty (či odbory) by se v rámci státu ujaly funkce nikoliv jako frakce ve válce s ostatními, ale jako

buňka v národním organismu a převzaly na sebe díl zodpovědnosti za hospodářské, sociální a morální otázky. Tento odpor k liberální demokracii buržoazního státu společný syndikalistům i „pravici“ umožnil sjednocení protiburžoazních sil, jež daly ve Francii vzniknout Proudhonově kroužku, zastřešujícímu koalici syndikalistických stoupenců myšlenek Georgese Sorela, tradicionalisticky katolické a nacionalistické následovníky Charlese Maurrasede v Action Française. 7] V Itálii totožný vývoj vykrytalizoval v Nacionalistické asociaci, předchůdkyni Mussoliniho Fascia, jež přijala syndikalismus v roce 1919. 8]

I mladí španělští nacionalisté kolem Ledesmy viděli v syndikalismu metodu k dosažení národní jednoty namísto třídního frakcionářství. Podobně jako ve Francii a Itálii už před válkou také ve Španělsku pracovali na sjednocení národního a syndikátního pojetí. V Kastilii vznikl nový časopis *Liberdad* vydávaný Inesinem Redondem, obdivovatelem fašistické Itálie. Právě stoupenci Ledesmy s Redondem, velkým dílem univerzitní studenti z Madridu a Valladolidu, se roku 1931 podíleli na zformování *Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista* (JONS). Ledesmovi i Redondovi tehdy bylo pouhých 25 let. Oba také studovali v Německu, kde přišli do styku s národním socialismem. Vlajka hnutí byla vyvedena v syndikalistické černé a rudé se jhem a svazkem šípů katolických králů, které měly představovat slavnou tradici Španělska i jeho revoluční budoucnost.

Mladí militanti z JONS se syndikalistickou levicí sdíleli také vášeň pro „přímou akci“. Tam kde se řada syndikalistů přiklonila k anarchismu, jelikož chtěli úplně skoncovat se státem, věřili národní syndikalisté v jeho možnou tvůrčí úlohu při utváření národa – stejně jako měly mít v tomto procesu naplňující roli syndikáty spolupracující se státem. Na rozdíl od marxistů i anarchistické levice pak národní syndikalisté pozitivně přijímali katolické kulturní tradice své země. Všem těmto hnutím po celém světě bylo společné vnímání člověka jako čehosi víc než „pohybující se hmoty“ bezbožných a materialistických levicových doktrín, zejména marxismu. Člověk není jenom ekonomická jednotka – a byla to právě tato nespokojenost s „materialistickým výkladem dějin“ a historií redukovanou na střetávání se tříd, jak to Marx popsal hned v úvodu svého *Komunistického manifestu*, která na konci 19. století vyvolala na levici ideologickou krizi. 9] Někteří významní socialisté, jako Doriot ve Francii a belgický Henri de Man, se v reakci na ni obrátili k fašismu coby nové syntéze, která překročila kapitalismus i marxismus.

V roce 1933 sdružovala JONS pouhé dvě stovky militantů; řada z nich přišla z prostředí anarchistické a syndikalistické levice. Ledesma Ramos však v časopise *La Conquista* napsal: „Naším prvotním cílem je dosažení revoluční efektivity. Proto se nesnažíme lovit hlasy, ale raději nalézt smělou a statečnou menšinu“. 10] Nabízí se samozřejmě analogie s komunistickými stranickými kádry a jejich revolučním povědomím, jež se neopíralo o parlamentní většinu.

Až José Antonio Primo de Rivera však tyto roztříštěné ideje a skupinky sjednotil a vytvořil pro ně společnou doktrínu.

José Antonio byl svými současníky popisován jako „vysoký, pohledný mladík, dokonce i podle svých protivníků okouzlující a se smyslem pro humor“. 11] Do parlamentu byl zvolen jako

„národní monarchista“ s cílem bránit jméno a památku svého otce, brzy si ale uvědomil problém režimu jeho otce: generálovi se nepodařilo získat si srdce širokých mas. Viděl sice pozitiva italského fašismu, ale uvědomoval si, že národní syndikalismus je stejně jako hungarismus Ference Szalasiho, Degrellův rexismus v Belgii a Codreanův národní křesťanský socialismus v Rumunsku jedinečnou formou pro zemi svého původu. José Antonio také viděl možnou úlohu syndikalismu coby součásti – a nikoliv opozice – snu o obrození národa. 29. října 1933 tak José Antonio založil *Falange Española* (F. E.). Ve svém projevu při této příležitosti nastínil před dvěma tisícovkami účastníků zakládacího sjezdu svou představu nového revolučního pojetí Španělska takto: „Hnutí, jež jsme dnes založili, není stranou, ale skutečně výhradně hnutím; skoro bych neváhal užít pojmu anti-stranou. Nepatří – a budiž to řečeno jasně a jednou pro vždy – ani na levici, ani na pravici.“ 12]

José Antonio ovšem kandidoval a jako nezávislý byl zvolen poslancem za svůj cádizský obvod. Přestože Falanga ze zásady odmítala stranickou politiku, využívala **kortesy** (označení obou komor španělského parlamentu) k propagandistickým účelům. Po vítězství konzervativní koalice se ale dále stupňovaly nepokoje a levice usilovně mobilizovala šestisettisícihlavou armádu nezaměstnaných.

V únoru se v Madridu sešel celostátní sněm JONS, aby projednal návrh na spojení s F. E., přestože Ledesma Ramos už jednou před založením Falangy odmítl José Antoniem nabízenou možnost sloučit síly v organizaci *Fascismo Español*. 13] JONS už dávno nebyla nepočetnou studentskou skupinkou a dokonce organizovala vlastní syndikáty taxikářů nebo číšníků. Měla také studentskou členskou základnu po celém Španělsku.

13. února 1934 se Falange Española Josého Antonia spojila s Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista, výsledné uskupení přijalo název *Falange Española de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista* (JONS). Ve vedení stanul triumvirát José Antonio, Ruiz de Alda a Ramiro Ledesma. Vlajka Ledesmovy skupiny se jhem a šípy zůstala zachována.

S eskalací politického násilí levicovými bojůvkami, které se snažily vytvořit revoluční situaci, jež podle nich měla vést až k nastolení marxistické diktatury, Falanga vycouvala ze společné kandidátky s pravicovou Národní frontou, ale ve volbách pohořela a získala pouhých 0,7% hlasů. 14] Přesto však i nadále byla nejdisciplinovanějším mladým revolučním hnutím v zemi, a levici tak bylo jasné, že musí být zneutralizována. Do května 1934 zahynulo v potyčkách s levičáky devět falangistů, v roce 1936 už dosáhl tento počet čtyř desítek. První rány padly, když socialisté během necelých tří týdnů v lednu a únoru zastřelili tři mladé falangisty při prodeji novin hnutí. 15] Britský historik Brian Crozier ke vzniku Falangy v roce 1933 poznamenal, že poselství Josého Antonia bylo stejným dílem protikapitalistické i protimarxistické a když „odmítl třídní boj i komunistický ateistický materialismus“, bylo to pro socialistického býka jako rudý hadr. „Reakce ani nemohla být jiná: nevyhlášená pouliční válka, jejímiž prvními oběti se stali mladí pouliční prodejci falangistických novin. A když se 4. března 1934 ve Valladolidu spojila Falange Española s podobně směřující skupinou JONS, bylo jasné, že násilí bude oplaceno násilím“. 16] Falangisté zformovali *Sentido Militae*, jejichž příslušníci přísahali ochotu položit v každém okamžiku své životy za Španělsko.

José Antonio sám však vždy násilí odsuzoval. Když studenta medicíny Matiasa Montera postřelili při prodeji listu F. E., napsal José Antonio osobně do novin prohlášení, v němž ujišťoval, že „Falanga se v ničem nepodobá zločinecké organizaci, bez ohledu na množství provokací, jež bude muset strpět“. Jeho stoupenci však vždy takto smířliví nebyli, a tak stále častěji propukaly krvavé střety falangistů s levičáky. 17]

Na říjen 1934 byla vyhlášena generální stávka. Po ozbrojeném povstání 30 000 havířů byla vyhlášena separatistická Katalánská republika. Vláda proti ní vyslala armádu a v bojích zahynuly na čtyři tisíce lidí. Falangisté nabídli pomoc v boji proti komunistickému a anarchistickému chaosu, byli však oslyšeni. Nabídka nebyla vedena náklonností k vládoucí oligarchii, ale znepokojením z možné rudé diktatury. Oligarchie by se však podle všeho raději nechala zničit komunisty, než aby spolupracovala s novými silami národní revoluce. Falanga tak zúsilovnila svou organizační činnost po celé zemi a zformovala své vlastní syndikáty studentů a dělníků v průmyslu – *Sindicato Español Universitario* (SEU) a *Central Obrera Nacional-Sindicalista*. Mládežnická základna hnutí však zůstala zachována, a když tak roku 1936 vypukla občanská válka, 60-70% falangistů bylo méně než 21 let. 18]

Koncem roku 1935 a počátkem roku 1936 došlo uvnitř hnutí ke třenicím – nejprve odešlo pravé křídlo, následně i levá frakce Ledesmy Ramose. Do konce následujícího roku však JONS měla deset tisíc jednotných a disciplinovaných členů – s José Antoniem jako nezpochybňovaným vůdcem.

José Antonio, po otci markýz, i další falangisté z vyšších společenských vrstev, vstoupili do řad hnutí, protože nabízelo vizi přesahující buržoazí podněcovanou třídní válku; vizi nového Španělska národní solidarity, již bylo možné vystavět jedině na sociální spravedlnosti. V projevu v Seville z roku 1935 José Antonio vysvětlil: „V den vítězství naší revoluce přijdou mnozí na naší straně o hodně – snad i o všechno. Přesto však toužíme po revoluci, protože si uvědomujeme marnost zachování svých výsad na pár dalších krátkých let, zatímco Španělsko směřuje ke zkáze.“ F. L. Carsten – rozhodně žádný apologeta fašismu – o José Antoniovi píše, že „jeho trpělivá upřímnost mu zajišťovala nehynoucí věrnost stoupenců“. 19]

V roce 1936 byl v ovzduší finančních skandálů a rostoucího napětí rozpuštěn parlament. Levice utvořila širokou koalici Lidové fronty, do níž se zapojili republikáni, Moskvou řízení komunisté i trockisté z POUM, na což reagovali zformováním volebního bloku také konzervativci. JONS se k němu nepřipojil a ve volbách 2. února tak kandidoval samostatně. Levici se povedlo získat většinu a jedním z prvních kroků nové vlády bylo vyhlášení amnestie levičákům odsouzeným za terorismus, což vyvolalo nové kolo násilností. Docházelo k vypalování kostelů, vraždám konzervativních politiků a komunisté a falangisté se do sebe v ulicích pouštěli. V provinciích Cuenca a Granada, kde v únorových volbách drtivě zvítězila pravice, prohlásila vláda Lidové fronty výsledky za neplatné a vypsala nové volby. Ty proběhly v Granadě normálně, v Cuence však kandidoval José Antonio a navzdory přechozím nezdarům Falangy získal poslanecký mandát. Lidová fronta se obávala, že by to mohlo odstartovat nový trend, a tak Kongres poslanců hlasováním znemožnil José Antoniovi výkon jeho funkce.

Vládou z řetězů vypuštěné levicové bandy mezitím uvrhly Španělsko do chaosu. Předák konzervativců Gil Robles ve svém posledním parlamentním projevu z 16. července oznámil, že jen během posledních několika týdnů bylo vypáleno deset kostelů, zničeno pět křížů na veřejných prostranstvích, zabito 61 lidí, 224 zraněno, došlo k 74 pumovým atentátům, 15 stávkám, 129 částečným stávkám a dalším projevům anarchie. 20] Šéf monarchistické opozice José Calvo Sotelo, od roku 1925 úspěšný ministr financí ve vládě generála Miguela Primo de Rivery, byl 13. července 1936 unesen pod falešnou záminkou republikánskou policejní zásahovou jednotkou (*Guardia de Asalto*). Zastřelili ho a jeho mrtvolu pohodili na ulici. Tato sprostá vražda provedená silami věrnými státu vyvolala povstání armády. Robles 16. července v parlamentu označil vládu zodpovědnou za násilí vedoucí až k Sotelově vraždě. 21]

Během několika málo týdnů přistoupila vláda k zákazu Falangy a nechala pozatýkat její předáky. José Antonio neměl parlamentní imunitu, a tak nebyl v bezpečí ani před zatčením učiněným pod tou nejchatrnější záminkou. Policejní náčelník přišel s podstrčenými „důkazy“ falangistických zločinů. Tyto ilegální manévry se nápadně podobají osudům Codreanovy Železné gardy v Rumunsku. 22] V dubnu a červnu 1936 však nejprve obecný soud a následně i nejvyšší instance v Madridu potvrdily zákonnost Falangy a soulad jejího fungování s ústavou.

Lidové frontě se zatím ještě nepovedlo úplně proměnit soudy na rudé tribunály, plošně posvěcující teror a bezpráví. Stát se tedy – jak bývá dobrým zvykem tyranů – vydal cestou ztížení vlastnictví zbraní. Ministerstvo vnitra vydalo nařízení, podle něhož měli právoplatní držitelé zbraní vydat své střelné zbraně Civilní gardě. Když José Antonio nastoupil 15. března 1936 do vězení, byl legálním držitelem zbraně. 27. dubna, zatímco stále seděl v cele, nařídil velitel madridské policie prohlídku jeho bytu. Po dobu uvěznění vůdce Falangy nechal policejní náčelník podle svědectví bývalého generálního komisaře umístit do bytu tajného agenta. Pohybovalo se tam také mnoho dalších lidí: falangisté, klienti právní kanceláře i policisté. Policejní agent Cristobal Pinazo, jeden z nemnoha fanatických přívrženců rudé vlády v řadách policie, dostal rozkaz sám prohledat studovnu Josého Antonia, odkud okamžitě vyšel se dvěma pistolemi. Navzdory vyhlášené patnáctidenní lhůtě na odevzdání zbraní a legální držbě svých zbraní v době svého uvěznění, byl José Antonio 30. dubna obviněn z nelegálního držení zbraní. Ukázalo se, že jedna z nalezených pistolí mu nepatří, o původu té druhé se pak policie ani slovem nezmínila. José Antonio se sám hájil před madridským soudem, který nařídil vlastní vyšetřování. Ministr spravedlnosti Blasco Garzon si zavolal předsedu soudu „na kobereček“ a spolu se svým náměstkem si oba „rozhořčeně“ stěžovali na vedení procesu s vůdcem Falangy. Garzon podle soudce nařídil předání případu jinému senátu. Bez nějakého oficiálního vysvětlení tak byl ustanoven nový tribunál. 23]

28. května 1936 byl José Antonio shledán vinným a odsouzen za nelegální držení zbraní. Politickým cílem bylo vznést proti němu další obvinění, a tak ho poslat za mříže na dlouhá léta, přestože soudy už předtím opakovaně potvrdily zákonnost Falangy.

Reakci falangistů na tuto nespravedlnost přirovnal guvernér Banco Exterior de España a stoupenec Lidové fronty k „chování prvních křesťanů v katakombách“. Vláda se rozhodla přemístit Josého Antonia z Madridu, v té době hlavního centra hnutí. Pod pláštěm noci byl

5. června 1936 převezen do vězení v Alicante, plného příznivců Národní fronty. Správce vězení don Teodorico Serna byl pro své lidské zacházení s José Antoniem záhy odvolán. Za mřížemi se José Antonio dozvěděl o armádním puči z 18. července. Na Primo de Riveru nově dohlížely rudé milice pod vedením někdejšího šéfa odborové konfederace CNT Guillerma Toscana Rodrigueze. Chování uvězněného vůdce Falangy bylo příkladné: potravinové balíčky od svých příznivců rozdělil svým spoluvězňům a sám žil z vězeňského jídla – jasný doklad charakteru tohoto šlechtice.

Zlovolná klika svobodných zednářů, komunistů a sociálních demokratů, z nichž se skládala Lidová fronta, se však kvůli propukajícímu národoveckému povstání José Antonia bála. Ten proto musel čelit ještě absurdnějšímu obvinění z účasti na protistátním povstání. Ministr spravedlnosti Garcia Oliver dal soudu i prokuratuře jasně najevo, že José Antonio musí být odsouzen k smrti. Dodal, že vzhledem k mezinárodní pozornosti věnované případu musí být zachováno zdání zákonnosti, proces má být však proces ukončen co nejrychleji. Slyšení začala 9. listopadu 1939. Pět dní předtím stála armáda před Madridem a vláda Lidové fronty ustoupila do Valencie. Proces probíhal v soudní místnosti naplněné nepřátelsky naladěným publikem, které Josého Antonia uráželo po každé jeho odpovědi při křížovém výslechu. Tomu se však i přes to všechno povedlo svou důstojnou a věcnou výpověď získat si na svou stranu veřejnost, soudce i porotu. Komunistický člen poroty Domenec se s ním při procesu snažil hádat, čehož José Antonio využil k vysvětlení doktríny falangismu, čímž si ještě více naklonil srdce přítomných. 24]

Státní zástupce se v levicovém tisku horečně omlouval za pozitivní veřejný obraz Josého Antonia v průběhu procesu; za úlohu sehranou v této frašce byl jmenován soudcem Nejvyššího soudu levicového státu. Jeden ze svědků u soudu a příznivec Lidové fronty si poznamenal, že poté co José Antonio dokončil řeč na svou obhajobu, „veřejnost reagovala jednoznačně sympaticky a všichni vyjadřovali přání, aby se soud nepřiklonil k požadavku státního zastupitelství, tedy trestu smrti“. I jeho nepřátelé na levici museli označit závěrečnou řeč Josého Antonia za „mistrovský kus právnícké obratnosti“. Šéfredaktor republikánských novin z Alicante *El Día* napsal, že při slovech Josého Antonia zaplavil shromážděné obecenstvo příval emocí. 25] Porota byla složena z přívrženců Lidové fronty, jeden z jejich příslušníků však na konci José Antoniovy obhajoby povstal a potřásl mu rukou. Lidová fronta ale porotě nařídila, aby ho shledala vinným ze spiknutí, které mělo s pomocí armády svrhnout republiku.

Brzy ráno 20. listopadu 1936 vykročil José Antonio ze své cely na smrt. Zatímco se rodil nový den, velkolepý život se chýlil ke konci. Josého Antonia zavraždili spolu se čtyřmi dalšími mučedníky: Ezequielem Mirou Miestou, Luisem Segurou Bausem, Vicentem Munozem Navarrem a Luisem Lopezem. Podle slov Guillerma Toscana Rodrigueze, který vypálil poslední výstřel, „zemřel José Antonio s největší odvahou, a před popravčí četou jasným, mocným hlasem zvolal spolu s ostatními oběti pokřik Falangy *„Arriba España!“*, načež se jeho kulkami provrtané tělo okamžitě skácelo k zemi.“ 26]

Ve své závěti vyjádřil naději, že jeho krev bude tou poslední prolitou, počínající španělská občanská válka však měla zuřit další tři zběsilé roky.

Poznámky:

- 1] Roy Campbell, *Flowering Rifle: A Poem from the Battlefield of Spain* (Toledo, 1939).
- 2] M. I. McGregor, "The History and the Persecutions of Spanish Freemasonry," 19. července 2009, *Pietre-Stones Review of Freemasonry*, <http://www.freemasons-freemasonry.com/history-spanish-freemasonry.html>
- 3] Ruiz de Alda byl oslavován jako kopilot letounu Plus Ultra, který 1926 uskutečnil přelet Atlantiku.
- 4] Moderním východiskem tradičních katolických konceptů korporativního nebo organického státu je Encyklika papeže Lva XIII. *Rerum Novarum* o dělnické otázce: http://www.kebrle.cz/katdocs/soc_enc/RerumNovarum.htm Tou se inspirovaly i další korporativistické státy: Dollfussovo Rakousko, Salazarovo Portugalsko a dokonce Vargasova Brazílie.
- 5] Viz Codreanu *Mým legionářům*.
- 6] The New Zealand Legion měla až ke 20 000 členů.
- 7] Zeev Sternhell, *The Birth of Fascist Ideology* (New Jersey: Princeton University Press, 1994), s. 38-44.
- 8] Enrico Corradini, "The Principles of Nationalism," prosinec 1910, v George Steiner (ed.) *Roots of the Right : Italian Fascism* (London: Jonathan Cape, 1973), s. 146.
- 9] Viz Zeev Sternhell, op. cit., mj.
- 10] F. L. Carsten, *The Rise of Fascism* (London: Batsford Academic and Educational Ltd., 1980), s. 197.
- 11] Citováno Ettore Vernier, "A History of the Spanish Falangists," osobní archiv.
- 12] Ettore Vernier, *ibid.*
- 13] F. L. Carsten, *The Rise of Fascism*, op. cit., s. 198.
- 14] Stanley G. Payne, *A History of Fascism* (London: UCL Press, 1995), s. 263.
- 15] Brian Crozier, *Franco: A Biographical History* (London: Eyre and Spottiswoode, 1967), s. 135.
- 16] Brian Crozier, *ibid.*, s. 136.
- 17] Brian Crozier, *ibid.*
- 18] Vernier, op. cit., "Evolution up to the prohibition of the Falange."
- 19] F. L. Carsten, *The Rise of Fascism*, op. cit., s. 200.
- 20] Joaquín Arrarás, *Francisco Franco* (London: Geoffrey Bles, 1938), s. 157.
- 21] Joaquín Arrarás, *ibid.*, s. 161-162.
- 22] C. Z. Codreanu, *Mým legionářům*.
- 23] "José Antonio de Rivera," *Perseverance*, Hungarist Movement, Melbourne, 15. prosince 1989.
- 24] "José Antonio de Rivera," *ibid.*
- 25] *El Dia*, 18 listopadu 1936.
- 26] "José Antonio de Rivera," op. cit., 15. prosince 1989.

Článek Kerryho Boltona **José Antonio Primo de Rivera, Part 1** vyšel na stránkách Counter-Currents Publishing 15. února 2016.